

quam in facto esse terminantur, et ita partes motus, seu temporis nihil aliud sunt quam fieri quoddam, et fluxus terminatus ad ipsum instans; ita quod si in tempore quaeramus rem, seu entitatem, ut in facto esse, solum invenimus instans, si in fieri, et fluentia, solum partes. Et sic inter instans, et instans fluxus ille non producit aliquid in facto esse, sed est ipsum fieri, et ipsa fluentia entitatis ponendæ in facto esse in instanti. Et in hoc fundamus, quod tempus non existat nisi per instantia, eo quod existentia dicit terminum in esse, seu rem in facto esse, nihil autem in toto motu est in facto esse, nisi instans, non ergo existentia correspondet nisi instanti, reliquum quod est motus est fieri, et fluere, atque adeo non existens simpliciter, sed in fieri, et tendentia.

XV. Similiter cum in qualitate, seu motu alterationis, vel intensio- nis producuntur diversi modi unio- nis, seu applicationis formæ, quos modos vocamus gradus, inter mo- dum et modum continuatur motus alterationis, et illa continuus est fluxus, et tendentia ad illum mo- dum, et dum fluit non producit aliquid in facto esse; sed in fieri tendit ad illum modum, qui produ- citur in instanti: sicut etiam in motu locali producitur ubi, qui est modus quidam in facto esse in ins- tanti, et inter ubi et ubi cum per- transit mobile datur motus medius per modum fluxus, qui motus non producit aliquid illius ubi in facto esse, sed est fieri, et fluxus illius, et tunc datur in facto esse cum in instanti terminatur, et de instanti in instans, de ubi in ubi motus localis transit, non per aliquid ipsius ubi in facto esse, quod sit pars illius, sed per aliquid ipsius in fieri, id est, per ipsum fluxum, et tendentiam motus quæ terminatur ipso instan-

ti, seu mutato esse. Et ratione illius fieri dicitur habere latitudinem, et divisibilitatem, licet instans ipsum, et mutatum esse sit in se indivisi- bile in facto esse. Idem proportio- nabiliter applicamus motui alteratio- nis, seu intensionis.

XVI. Ex his ergo duobus præsup- positis respondetur ad argumen- tum modum illum unionis, qui per intensionem de novo fit, entita- tive, et in se indivisibilem esse, si- cut et qualitas, quæ unitur, nisi per accidens extendatur sicut et qualitas ipsa si est in subjecto ha- bente partes, esse tamen divisibilem virtualiter, et respective, quatenus respicit fluxum, et fieri quod est in- ter unum modum, et alium, quod habet latitudinem vincendam, si quidem est de termino positivo in terminum positivum, et ordinatur ad vincendam potentialitatem sub- jecti, quæ multiplex est, et ad mul- tas formas ordinata, in quibus po- test dari latitudo in actuando, et re- ducendo ipsam potentialitatem in actum, eo modo quo supra explica- tum est. Ubi enim potentialitas quan- tum est de se, et ex parte subjecti est ad plura, non solum successive habenda, sed etiam aliquo modo simul, quousque plene ipsa poten- tialitas subjecti vincatur, et redu- catur ad unum, est latitudo in di- versis modis terminandi, et redu- cendi hanc potentialitatem, et ideo licet quilibet modus sit in se indi- visibilis, est tamen virtualiter divi- sibilis, quatenus latitudinem penes magis, et minus in vincenda po- tentialitate subjecti terminat: et ita ipsum ejus fieri divisibile esse potest.

XVII. Et cum instatur, quid pro- ducit ille motus dum transit inter instans et instans, et dum est in fluxu illarum partium, non enim potest dici, quod producit aliquid in fieri, et non in facto esse, quia res

in fieri est ipsemet motus, seu flu- xus rei. Et ita si motus producit rem in fieri, producit se ipsum, quia res in fieri est ipse motus.

XVIII. Respondetur quod inter instans et instans in nullo modo producitur aliquid in facto esse, sed solum est fluxus, et tendentia ad illud mutatum esse, quod in ins- tanti producitur in facto esse. Ita- que instans est terminus productus per illud fieri, et illum fluxum qui est inter instans et instans; dum autem est fluxus non est aliquid productum in facto esse, sed est in produci, et in tendentia. Neque hoc est motum producere se ipsum, sed producere id quod est mutatum esse, et in instanti, sed illud ins- tans, et illud mutatum esse est in facto esse in instanti, et est in fieri in illo motu, qui est inter instans et instans. Et ita ille fluxus, et mo- tus est productio illius instantis quasi inadæquate, quia instans, et mutatum esse est terminus illarum partium fluentium, et quælibet pars producit illud instans inadæquate, sicut punctum est terminus plu- rium partium, omnesque tangit inadæquate. Et sic non est dicen- dum, quod cessat actio in illo inter- medio tempore; licet enim non producat in facto esse, et adæquate, producit tamen inadæquate, et in fieri, et id quod producit est instans quod in facto esse, et terminative est in instanti, in fieri autem, et fluxive in tempore.

XIX. Quare non est necesse ad verificandam productionem rei per motum, quod cuilibet parti motus correspondeat pars entitativa, et in facto esse rei productæ, imo hoc est impossibile, quia cum motus non sit distinctus a re ad quam est motus, sed sit ipsamet res ut in flu- xu et fieri, si quælibet pars motus dum est in fluxu poneret aliquid in facto esse, simul tunc eadem res

esset in fieri, et in facto esse, quia illud fieri, seu motus est ipsa res, et ipsum factum esse est ipsa res ad quam est motus. Si ergo dum est in motu inter instans et instans, etiam est aliquid in facto esse ei correspondens, simul eadem res est in fieri, et in facto esse, quod im- possibile est in actionibus succes- sivas, sed non in instantaneis. Igi- tur verissimum est quod motus dum consideratur inter instans et ins- tans non producit aliquid in facto esse seorsum ab eo quod producitur in instanti, sed producit illud ip- sum quod in instanti est in facto esse, et ante instans solum est in fieri, et sic ante instans non est pro- ductum adæquate, et complete, sed solum inadæquate et in fieri, et sic ille motus est productio inadæquata non sui, sed ejus, quod tunc est in produci imperfecte, et in via, in instanti autem erit complete, et in facto esse productum.

XX. Ad confirmationem princi- palis argumenti, respondetur gra- dum illum, seu modum non expel- lere entitatem contrariæ qualitatis ratione sui, ut modalis entitas est, sed ratione entitatis, seu qualitatis, cui annexus est; cum enim modus ille quo qualitas crescens vincit sub- jectum semper sit annexus ipsi qua- litati, et habeat vim ratione sui ad destruendum gradum, seu modum oppositæ qualitatis, quem secum non compatitur, et habeat vim des- truendi entitatem qualitatis opposi- tæ non ratione sui, sed ratione en- titatis, cui annectitur, quando sci- licet, ita gradus oppositi sunt des- tructi, et languidi, ut qualitas oppo- sita sustineri non possit, tum ratio- ne suæ entitatis illam oppositam qualitatem totaliter expellit, non ratione modi præcise.

XXI. Tertio arguitur ex pluribus conditionibus, seu effectibus in in- tentione repertis, quæ videntur

postulare non solum diversum modum, sed etiam diversam entitatem in qualitate intensa. Nam in primis potest qualitas separata a subjecto, intendi a Deo, et perfectior fieri: tunc autem non fit intensio per majorem radicationem, et unionem, ergo intensio ex se, et essentialiter non consistit in majori radicatione, sed in additione entitatis. Major probatur, quia non repugnat Deum separare duas qualitates, quarum una sit remissa, altera intensa, verbi gratia, albedinem nivis, et albedinem panis, aut hominis, et inter illas erit diversitas, quod ista est intensa, illa vero remissa: ergo etiam separatis qualitatibus remanet intensio, et remissio: ergo sicut conservatur a Deo in qualitatibus separatis, ita poterit tolli, vel poni, atque adeo non repugnat qualitatem separatam intensam fieri a Deo, vel remissam: præsertim si ipse immediate producat qualitatem sine subjecto, non autem separet illam a subjecto, tunc enim dabit ei intensiorem quam voluerit. Minor vero probatur, quia qualitas separata non habet unionem cum subjecto, nec potest de novo educi magis de subjecto, aut radicari in illo; ergo non potest fieri intensio in illa per majorem radicationem; ergo non in hoc consistit intensio.

XXII. Confirmatur, quia qualitas cum intenditur eadem reali actione producitur, nempe alteratione, et similiter diversos effectus reales habet tum formales, tum effectivos, (ut etiam præcedenti articulo admisimus) nam formaliter reddit subjectum magis tale, ut calor intensior magis calidum, et talis calor intensior plus calefacit, ubi autem est magis calidum, et major calefactio, plus caloris est, et non solum plus modi; calor enim forma est, et non modus; ergo plus caloris plus formæ. Calor etiam intensus disponit

ad diversam formam, verbi gratia ad ignem, ad quam non sufficit gradus remissus, quod totum est aliquis effectus realis. Et denique secundum D. Thomam qualitas intensa secundum essentiam augetur, et non solum secundum radicationem, et oppositum est ignorare propriam vocem intensionis, ergo habet entitativum augmentum in essentia, sicut et entitativos effectus, qui a solo novo modo non possint provenire. Unde militant hic omnia argumenta, quibus præcedenti articulo probavimus non posse intensionem fieri per hoc quod ipsa qualitas mediante modo accipiat novam vim informativam in esse qualitatis. Eadem enim argumenta probant, quod non mediante modo unionis illa major radicatio, et informatio fiat; nam revera qualitas intensior entitativos effectus de novo habet; tum formales in subjecto, tum effectivos extra subjectum, nec potest habere effectivos nisi habeat formales, quia activitas fundatur in actualitate informante. Istos autem habere non potest media unionem, sicut nec medio illo modo dante vim informativam, ut exclusimus; ergo mediante nova entitate, et forma.

XXIII. Respondetur quod circa qualitatem separatam, an possit intendi a Deo, divisi sunt auctores. Quidam dicunt posse illam qualitatem a Deo intendi non per actualem unionem ad subjectum, quia hæc stare non potest cum separatione ab illa, sed per aptitudinalem. Quam tamen aptitudinalem unionem alii non possunt intelligere, quia hæc aptitudinalis unio non est modus aliquis superadditus, sed ipsamet entitas accidentis, hæc enim est radix unionis, et inhærentiæ, seu intensionis. Unde dicere, quod intensio fit per radicalem unionem seu modum, est dicere quod fit per ip-

sammetentitatem, et non per modum superadditum. Et tunc vel Deus adderet novam entitatem, seu formam accidenti, vel non. Si addit, fiet intensio per additionem partium, et entitatum formæ, et redeunt omnia argumenta supra facta: si non addit remanet tota illa entitas sicut ante, et tam indifferens ad intensiorem, quam ad remissionem. Unde ergo redditur intensa nihil Deo immutante in illa, nec quoad entitatem, nec quoad modum.

XXIV. Cæterum non satis intelligo quomodo Deus qualitatem alias intensam in subjecto possit separare, et quid sit illud quod remanet intensionis in qualitate separata, per quod distinguitur a qualitate remissa, etiam separata, quod non possit Deus addere illi qualitati postquam separata est. Nec enim illa qualitas intensa separata dicitur intensa per actualem unionem, cum careat illa facta separationem; ergo per radicalem, seu aptitudinalem. Et tunc interrogo, quid est illa aptitudinalis unio? Et urgeo, ac retorqueo argumentum hujus sententiæ quod faciebat pro se. Si est respectus ad subjectum a quo qualitas est separata, utique ille respectus fundamentum habet, et de illo inquiram quid sit: imo potius videtur esse respectus secundum dici, aut transcendentis, cum manere possit in accidente, etiam destructo subjecto ad quod dicebat ordinem. Et magis hoc urgetur, si Deus producat se solo qualitatem separatam a subjecto, quæ nunquam fuit in subjecto, tunc in aliquo gradu determinato illam producet, scilicet remissam, vel intensam, et de illo gradu inquiram quid sit, cum non sit unio actualis, ergo illud ipsum quod est talis gradus sine unionem in qualitate illa quando primo producitur, cur non poterit Deus addere, et ponere in qualitate jam ante

producta, et separata a subjecto.

XXV. Quare dicendum est non repugnare, quod qualitas separata a Deo fiat intensior, vel remissior non per unionem ad subjectum actualem, sed radicalem, seu aptitudinalem. Et cum urgetur, quid est illa radicalis unio præter ipsam entitatem accidentis, et quid addit, vel ponit Deus in illa qualitate præter ejus entitatem, ut reddat illam intensam, respondetur illam radicalem unionem esse ipsam entitatem accidentis non nudam, nec ut indifferenter ad intensionem tantam, vel tantam, sed ut determinatam ad talem gradum, id est, ad vincendam tantam potentialitatem subjecti, vel tantam, si in eo ponatur, ita quod non indigeat ad vincendam illam, nisi tantum actu uniri in subjecto. Et illa entitas cum tali respectu, et determinatione ad subjectum, et ad ejus potentialitatem plus vel minus vincendam, erit intensio radicalis, vel remissio.

XXVI. Cum vero instatur, quid producit Deus in illa qualitate separata, cum intendit illam ad fundandum istum respectum, nec enim respectus iste immediate producitur, sed consequitur ad aliquod fundamentum, respondetur negari non posse, quod producat aliquid in illa qualitate, nempe tale aliquid quale est in qualitate separata, quæ ante quando erat in subjecto unita erat intensa; sine dubio enim quando qualitas in subjecto est intensa per radicationem, seu unionem fortio-rem, et magis vincentem potentialitatem subjecti, resultat aliqua perfectio in ipsa entitate, seu aliquis respectus ad tale subjectum, quo talis qualitas talem unionem petit, et illi conformatur. Agens enim intendens qualitatem, et reddit illam meliori modo unitam in actu, et meliori modo unibilem seu exigentem talem unionem, eique se con-

formantem. Et totum illud nomine unius modi nominamus, quia modus unionis sic melioratæ totum id importat; et omnes hos effectus relinquit in ipso accidente, qui effectus sunt modi quidam comitantes ipsam unionem: sicut ex eo quod forma unitur materiæ relinquitur aliquis effectus quasi modus consequens, quo forma denominatur in facto esse applicata, et unita, ut diximus in physica, quæst. VI. Et D. Thomas docet per radicationem qualitatis in subjecto perfici ipsam essentiam accidentis. Sic ergo licet separata qualitate tollatur unio actualis, non tamen tollitur ille modus, seu respectus, aut determinatio qualitatis qua postulat sic uniri, et tantæ, vel tantæ unioni conformatur, et adaptatur. Et ista radicalis unio remanet in accidente intenso separato, et illud ipsum quod ibi manet potest Deus se solo producere in accidente separato sine actuali unione, quia ab ipsa non dependet in genere causæ formalis, sed ab agente tendente fit in accidente, cum illud magis unit, et hoc supplet Deus. Nec ille modus, seu respectus est formalis ratio superaddita formæ et major vis informandi, cum hæc solum possit esse realis ipsa entitas formæ; sed est ipsa coaptatio, et determinatio talis formæ, qua exigit tantam unionem si in subjecto sit, et tantam potentialitatem subjecti vincere, et hæc unibilitas, seu ordo formæ ad talem unionem determinatam modus est, non ratio formalis ipsius formæ.

XXVII. Ad confirmationem respondetur omnes illos effectus reales provenire ab una, et eadem forma reali, ut a ratione formali, supposito tamen diverso modo, ut conditione, seu applicatione, vel etiam applicabilitate, et unibilitate ex parte accidentis, sicut supra solutione ad primum ostendimus. Et sic facta

intensione caloris dicitur esse in subjecto plus caloris, et plus calefacere, non pluritate additionis, et numeri in forma, sed pluritate radicationis, et unionis, seu explicationis in subjecto, sicut dicitur plus notabilitatis esse in isto, quam in illo, non pluralitate numerationis, et additionis, sed excellentiæ, et perfectionis.

XXVIII. Et cum dicitur, quod in subjecto non solum est plus modi, sed plus caloris, dicimus utrumque esse, non quidem plus caloris entitative, sed plus virtute, et radicatione, quia ille modus ad hoc ipsum datur, ut forma det suos effectus formales, magisque se explicet in subjecto, non ad effectus extrinsecos, ideoque modus ille non solum dicitur dare plus modi; sed etiam plus caloris, quia est modus ipsius intrinsecæ informationis caloris, non informationi superveniens ideoque apud D. Thomam idem est augeri calorem secundum radicationem, et augeri secundum essentiam, quia ad entitatem, et essentiam formæ pertinet tali modo informare, non quia novam entitatem formæ superaddat. Et dicitur facere alios effectus reales forma sic intensa ratione suæ realitatis, ut rationis formalis, supposito tamen tali modo, seu unione ut conditione, ut sæpius explicavimus. Neque hic militant argumenta quibus exclusimus modum addentem vim informativam, quia vis informativa quantum ad ipsam rationem formalem informandi, non potest provenire a modo, si forma quæ informat realis est, potest tamen forma realis ad dandos aliquos novos effectus reales exigere aliquam conditionem, vel statum, aut modum sine quo non dat illos, ut exemplis supra et in quæstione quinta librorum de generatione abunde ostensum est in speciebus intentionalibus, in gratia prout in

Christo, et in nobis, et in aliis formis.

XXIX. Ultimo arguitur ex patre Vasquez hic disp. LXXXII, cap. IV: Nam forma quæ intenditur entitative est indivisibilis, utpote carens partibus, et additione entitatum, ut nos fatemur: ergo cum semel producitur, ita debet tota produci, ut nihil illius amplius produci possit, sedeductio ejus de materia, et radicatio est productio; ergo si amplius non potest produci, neque potest amplius educi.

XXX. Quod si dicatur, nomine eductionis, et radicationis, non intelligi productionem, sed unionem cum subjecto, ita ut magis illa forma insit, actuetque subjectum, contra est, quia vel illa forma unitur diversis unionibus succedentibus in subjecto, vel una et eadem, quæ magis perficitur. Primum dici non potest, quia sicut forma ipsa non corrumpitur quando intenditur, ita nec ejus unio, eadem enim ratio est de corruptione formæ, atque de ejus unione, imo non potest corrumpi unio, nisi corrumpatur forma, quia dependet in suo esse ab unione, et soluta unione subjecti, forma desinit esse. Nec denique forma indivisibilis potest tot uniones successivas habere, easque inæquales, nec daretur agens a quo produceretur unio remissa caloris, soluta unione intensiori, quando a suo contrario remittitur calor. Si autem est eadem unio magis perfecta si intenditur, et minus perfecta si remittitur, explicare oportet, quo modo eadem forma indivisibilis eandem partem subjecti nunc magis, nunc minus informet. Si enim quando producitur tota producitur, tota etiam educitur, et unitur subjecto, cum educi sit uniri. Quomodo ergo postea magis utitur, aut producitur, aut educitur? Aut dicitur nobis per quem modum ma-

gis insit, et uniat, aut minus, cum ipsa forma sit eadem, et in eadem parte subjecti.

XXXI. Quod si dicatur formam intensibilem habere se sicut animam, quæ diverso modo unitur uni parti corporis, quam alii, verbigratia oculo, quam auri, vel pedi, et sic etiam eadem forma diversis modis potest uniri subjecto licet sit eadem: et eadem quantitas nunc majorem, nunc minorem occupat locum per raritatem, et densitatem, contra est, quia anima idem esse substantiale tribuit illis diversis partibus, et solum postulat diversas illas dispositiones propter diversa munera, et officia quæ in illis partibus exercet: non potest autem eadem forma accidentaliter in eadem parte homogenea tribuere nunc majorem, nunc minorem effectum, etiam si anima pro sua perfectione diversum tribuat. Quantitas autem si occupat majus, aut minus spatium, non est stante eadem dispositione, sed variata, nempe raritate, et densitate, quæ sunt qualitates diversæ, atque adeo realitates. Nos autem dicimus eandem formam sine nova realitate nunc magis, nunc minus actuare, et uniri subjecto; et similiter sine diversa dispositione ex parte subjecti eadem aqua nunc est magis, nunc minus calida, quantitas autem non sine diversa dispositione est magis, vel minus rara, aut densa.

XXXII. Confirmatur, quia ex opposita sententia sequitur nunquam produci per alterationem realitatem qualitatis, sed solum modos unionis, et sic tota qualitas evanescet in modos, quod est omnino absurdum. Sequela probatur, quia nunquam producitur qualitas sine aliquo gradu determinato intensionis, vel remissionis, ita ut simul atque incipit qualitas incipit intensio, aut remissio; ergo per totum modum pro-